

Beslut

Datum 2014-12-15

Klassificering 1.1.4

Dnr 02135-2013

Avdelning Kulturmiljöavdelningen

Enhet Förvaltningsenheten

Ny kulturmiljö av riksintresse för Hohults by i Uppvidinge kommun, Kronobergs län

Riksantikvarieämbetets ställningstagande

Riksantikvarieämbetet beslutar med stöd av 2 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m., att peka ut Hohults by i Uppvidinge kommun som riksintresse för kulturmiljövården.

Ärendet

Riksantikvarieämbetet har mottagit en remiss från länsstyrelsen i Kronobergs län med förslag på ett nytt riksintresseområde för Hohults by. Till grund för utpekande bifogar länsstyrelsen en utredning.

Under vintern 2013/14 genomförde länsstyrelsen en särskild informationsinsats för berörd kommun om vad ett eventuellt utpekande av Hohults by som riksintresse innebär. Den 19 maj 2014 besökte Riksantikvarieämbetet området.

Länsstyrelsens förslag till motiv och uttryck för riksintresset har reviderats.

Förändringen består i huvudsak av att uttrycken för förslaget riksintesseområde utvecklats. Synpunkter på förslaget har inhämtats från Boverket.

Motivering till nytt riksintresse

Den agrara bebyggelsen och odlingslandskapen har utvecklats och lämnat avtryck i landskapet som varierar i landet efter bl.a. naturförutsättningar, odlingsformer och organisation. Flertalet odlingslandskap av riksintresse för kulturmiljövården omfattar totalröjda centralbygder. Jordbruksmarken i skogsbygder är relativt sett rika på fysiska lämningar och biologiskt kulturarv. De har generellt sett genomgått en lägre grad av uppodling och arrondering under 1800- och 1900-talen jämfört med slätt- och mellanbygder. I södra Sveriges skogsbygder har under senare decennier odlingsrösen uppmärksamats som ofta benämns hackerör, och som visat sig vara lämningar från en äldre typ av odlingsystem från bronsålder fram till medeltid.

Riksantikvarieämbetet

Storgatan 41
Box 5405
114 84 Stockholm

Tel 08-5191 8000

E-post riksant@raa.se

Hemsida www.raa.se

Org.nr 202100-1090

Plusgiro 599 94-4

Bankgiro 5052-3620

Det nya riksintresseområdet är beläget i Kronobergs läns skogsbygder. Det omfattar i stort värden som finns i tidigare inägomark. Det representerar särskilt väl det Småländska höglandets marginaljordbruk ovan högsta kustlinjen med dess särskilda geologiska förutsättningar för jordbruk i höjdläge. Denna typ av sydsvenskt odlingslandskap i skogsbygder med äldre bebyggelse och flerskiktat landskap är svagt representerat som riksintresse för kulturmiljövården. Det finns inom länet inga kulturmiljöer av riksintresse som tydligt representerar det Småländska höglandets och det skogsrika nordöstra Kronobergs typiska småskaliga odlingslandskap. Landskapets historiska utveckling och tidskikt är väl läsbara. Särskilt väl framträder 1800-talet före och efter skiftena och äldre hackerörsodlingar. Få miljöer förenar dessutom en välbevarad bymiljö från tiden innan 1800-talets skiften med ett så pedagogiskt och flerskiktat landskap som Hohult. Hohults by kompletterar urvalet odlingslandskap som utpekats som riksintresse för kulturmiljövården.

Riksintressebeskrivning

UPPVIDINGE KOMMUN

Hohults by [G36] (Älghults sn)

Motivering:

Odlingslandskap i marginalbygd där jordbrukets utveckling – både rumsliga organisering och brukningssätt – från förhistorisk tid till och med 1800-talets skiften, är särskilt väl läsbar i såväl landskap som bebyggelse. Kontinuerligt bebyggelseläge sedan åtminstone medeltid. Landskapet är präglad av det Småländska höglandets särskilda förutsättningar för jordbruk med omfattande röjningsarbeten från bronsålder och framåt och med inriktning mot boskapsskötsel.

Uttryck:

Småbruten odlingsmark med riklig förekomst av landskapselement, omgiven av ängs- och hagmarker. Inägomarkens öppna landskapsrum med i huvudsak samma avgränsning till utmarken sedan åtminstone 1700-tal. Hamlade träd och två ängslador illustrerar, tillsammans med de stora arealerna fodermark, boskapsskötselns betydelse för jordbruksekonomin.

Odling över högsta kustlinjen har gett till upphov till talrika röjningsanläggningar, från bronsålderns röjningsrösen till senare tiders stengårdesgårdar, stenmurar och rösen. Olika bruknings sätt genom tiderna illustreras av förhistoriska röjningsröseområden i huvudsak belägna i områdets norra delar, fossil åkermark indelad i tegsystem från förindustriell tid, och småbruten åker med stor andel landskapselement, samt 1800- och 1900-talens sammanhängande och totalröjda åkrar. Sammantaget ett flerskiktat landskap med tydliga årsringar.

Mangårds- och ekonomibyggnader huvudsakligen från 1800-talet i en bykärna av radbykaraktär i anslutning till inägomarken och Alsterån. Bebyggelsens struktur längs en småskalig bygata, där mangård med tillhörande gårdsbyggnader bildar en halvsluten gårdsplan norr om bygatan och där ekonomibyggnader placeras söder om bygatan med långsidan vänd mot gårdsplanen. Utflyttade gårdar i inägomarkens utkant som illustrerar 1800-talets skiften. Vägsystem från flera tidsåldrar i form av bygata, stenvalvsbro och landsväg i nord-sydlig riktning från tiden innan skiftena, samt byväg som sammanbinder de utflyttade gårdarna från tiden efter skiftena.

Områdets avgränsning

Värdena avgränsas på bifogad karta. En närmare precisering och uttolkning av avgränsningen görs vid behov av Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Detta beslut har fattats av riksantikvarien Lars Amréus efter föredragning av antikvarien Håkan Slotte. Även överantikvarien Knut Weibull och enhetschefen Emilie Nilsson har varit med om den slutliga handläggningen.

Lars Amréus

Håkan Slotte

Bilagor:

1. Karta med avgränsning av riksintresset.
2. Hohults by – riksintresse för kulturmiljövården. Utredning av Länsstyrelsen i Kronobergs län. 21 sidor.

Kopia till:

Boverket

Länsstyrelsen i Kronobergs län

Uppvidinge kommun